

Методичний коментар до уроку “Вогняна легенда”

Полум’яна музика

Прометей у міфології

У давні часи первісні люди не знали, що таке вогонь, і не вміли його видобувати. Запропонуйте дітям уявити життя людей у ті далекі часи, порівняти його із сучасним.

- Чи добре їм жилося без вогню? Чому?

За давньогрецьким міфом, Прометей викрав із найвищої вершини Греції Олімпу (саме на цій горі перебував Зевс — головний бог та інші боги) вогонь і передав його людям, за що був жорстоко покараний богами. Пізніше його звільнив могутній Геракл — давньогрецький герой, уособлення велетенської сили й нездоланності.

Прометей — це символ просвітителя, людини, яка несла людям прогресивні ідеї: саме він, за міфами, вивів людей із пільми неуктва, навчив ремеслам.

- Та чи одразу зраділи люди подарунку Прометея?
- Уявіть почуття людей, коли вони вперше побачили вогонь, доторкнулися до нього.
- Чи одразу подружилися зі стихією? Як саме?

За бажання, діти можуть показати пантоміму, як люди вперше побачили вогонь, як досліджували його властивості, як вчилися використовувати собі на користь.

- Як гадаєте, чому боги покарали Прометея?

Додатково, працюючи за окремим проектом, діти можуть дізнатися, як первісні люди видобували вогонь, як зберігали його, як використовували тощо.

Знайомимося з композитором

Олександр Скрябін — композитор, піаніст, педагог. Уже в п’ять років майбутній музикант умів грати на фортепіано, пізніше виявив інтерес до композиції, проте за сімейною традицією його віддали до кадетського корпусу (батьки мріяли про те, щоб їхній син став військовим).

Вирішивши присвятити себе музиці, Олександр Скрябін закінчив консерваторію із золотою медаллю, розпочинав працювати піаністом. Але кар’єра піаніста не склалася (коли він багато грав на фортепіано, права рука не слухалася його), і поступово Скрябін став писати музику.

Олександр Скрябін — яскравий новатор у сфері засобів музичної виразності й жанрів. Він уперше в музичній практиці ввів у симфонічну партитуру спеціальну партію світла (симфонічна поема для фортепіано з оркестром “Прометей”). Композитор володів дивовижним даром — “кольоровим слухом”: вважав, що музику можна не лише почути, а й побачити у барвах. Так виник знаменитий кольоровий рядок, який композитор записував під нотами.

Тож саме Олександра Скрябіна вважають творцем світломузики, але на той час не було технічних можливостей для втілення “кольорового” задуму композитора повною мірою.

Перше виконання “Прометей” (друга назва — “Поєма вогню”) зі світломузикою відбулося 30 березня 1915 р. у Нью-Йорку. Апаратуру для цього готували протягом двох років. Але лише у середині ХХ ст. техніка дала змогу повною мірою втілити задум композитора, хоч про справжній задум ми можемо тільки здогадуватися (композитор вже не побачив виконання своєї музики).

Прометей у музиці

Послухаємо та подивимося запис симфонічної поеми для фортепіано з оркестром “Прометей”. (Світлова партія виконана за системою В. Афанасьєва, автор І. Полех, арт-програміст Б. Бокатович.)

Початок “Прометей” — образ первозданного світу. Тут звучить славнозвісний застиглий “Прометейів акорд” — символ нерозгаданої стихійності. Картина льодових полів, над якими ледь жевріє світанок... Шість звуків “Прометеева акорду” стають основою розвитку поеми. З них виростають образи космічного туману, споглядання, осяяного світлом свідомості, таємничі й тривожні теми...

- Пригадайте разом із дітьми, яким буває вогонь: ласкавим (зігріває), руйнівним (усе спалює)...
- Як ви гадаєте, про який вогонь ідеться у творі О. Скрябіна? Чому? Чи однаковий вогонь змальовує композитор протягом усієї музичної поеми? Чому ви так вважаєте?

Щоб краще зрозуміти важливість кольорового рядка в музиці, запропонуйте дітям порівняти два виконання “Прометей” — зі світлом і без нього, обговоріть почуте й побачене. Саме колір показує, як люди поступово пізнають закони природи і вчаться жити з нею у злагоді.

- Яке виконання музики слухати цікавіше? Чому?
- Як змінювалися кольори відповідно до розвитку мелодії?

Поміркуємо, що ж дає слухачу-глядачу світлова партія? Музика допомагає нам створювати образи: уявити характер героя твору, розгортання подій, стосунки між персонажами. Усе це перетворено на звуки, але не всі звикли “читати” (розпізнавати) звукові образи, бачити їх, як ми бачимо на картинах і фотографіях, уявляти за описом у тексті, тому кожен інтерпретує їх по-своєму. В одній і тій самій мелодії один “бачить” лісовий струмочок, який весело і жартівливо “біжить” між деревами, другий — спів пташок, третій — жваву розмову дітей... А щоб ми уявляли хоча б приблизно одне й те саме, “бачили” образи так, як замислив митець, композитор дає нам опору в назві твору. Хоча це лише рекомендація, натяк, і ніяк не обмежує нашу фантазію.

Звукові образи не такі конкретні, як малюнок, фільм, фотографія, текст, і це дає нам простір для фантазування, можливість вибору асоціацій, образів, барв... Світло стає одним із музичних образів і спрямовує нашу уяву, допомагає композитору створювати інші образи, а нам — фантазувати.

Малюємо музику

Запропонуйте дітям уявити музику в барвах і намалювати. Це мають бути не конкретні зображення, а кольорові асоціації: різнобарвні плями, круги, смужки, лінії тощо.

- Яким кольором ви намалювали б високі звуки? Низькі? Як варто змінити колір, коли музика звучить голосніше (дуже голосно)? Тихіше (дуже тихо)?
- Намалуйте барвами симфонічну поему.
- Яку назву до музики придумали б ви?

Якщо дітям складно виконати завдання, запропонуйте їм переглянути презентацію "[Музика в барвах](#)" та обговорити, яка картина найкраще передає їхні асоціації, пов'язані з музикою, чи світломузику, яку діти щойно побачили.

Діти також можуть спробувати дібрати вірш, який відобразить їхні навіяні музикою образи.

Музика кличе!

Для супроводу танцювально-пластичної композиції запропонуйте дітям ще й [фрагменти мюзиклу "Привид опери"](#) Ендрю Ллойда-Уеббера. Учні також можуть запропонувати свої варіанти музичного супроводу.

- Яка музика яку стихію допоможе відобразити найкраще? У якому настрої буде ця стихія?
- Які атрибути допоможуть зробити композицію цікавою та зрозумілою глядачам?
- Які рухи допоможуть розповісти про стихії?

Запропонуйте дітям показати виступ іншим групам. Обговоріть, яке враження справив кожен виступ на глядачів.

- Що якій групі вдалося найкраще?
- Яку стихію впізнати було легше? Чому?
- Чи буде враження таким самим, якщо прибрати музику?

Поговоріть з учнями про емоції, які були під час виступу в артистів і глядачів.

- Чи завжди вони однакові? Чому так відбувається?
- Чи всім подобається бути артистами? У чому причина?
- Що має робити кожен артист, аби його виступ був вдалим?
- А як глядачі мають поводитися під час виступу? Як вони мають підтримувати артистів? Як дякувати їм за виступ? Чому це важливо для виконавців?
- Як можна взяти себе в руки та побороти надмірне хвилювання під час виступу?